

ERGENLERDE ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLLERİ, NARSİSİZM, PSİKOLOJİK VE SOSYAL UYUM

Canan PEKER*, Arzu AYDIN**

ÖZET

Amaç: Yakın tarihli çalışmalarda narsisizmin iki formu (grandiyöz ve kırılğan) tanımlanmakta ve farklılıkları belirtilmektedir. Bu çalışmanın amaçlarından biri grandiyöz ve kırılğan narsisizmin gelişiminde ebeveynlik stillerinin rolünü belirlemektir. Bir diğer amaç ise narsisizmin bu iki formunun psikolojik ve sosyal uyumla ilişkilerini araştırmaktır. **Yöntem:** Çalışmaya yaşları 12-16 arasındaki 525 (264 kız, 261 erkek) öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında Demografik Bilgi Formu, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Çocuklar İçin Narsistik Kişilik Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Form, Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği, Akran Değerlendirme Envanteri kullanılmıştır. **Sonuçlar:** Ebeveyn kabul/ilgisi grandiyöz narsisizmi anlamlı şekilde yordamıştır. Ebeveynin sıkı denetim/kontrolü kırılğan narsisizmi pozitif yönde yordar iken, baba kabul/ilgisi negatif yönde yordamıştır. Analizler ebeveynlik stilleri arasında da grandiyöz ve kırılğan narsisizm açısından farklılaşmalar olduğunu göstermiştir. Grandiyöz narsisizmin prososyal davranışını ve olumlu akran ilişkilerini pozitif, içe yönelim problemlerini negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte kırılğan narsisizmin içe yönelim sorunlarını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. **Tartışma:** Grandiyöz ve kırılğan narsisizm farklı ebeveynlik tarzları tarafından yordanmaktadır. Dahası, narsisizmin bu iki formu farklı psikolojik ve sosyal değişkenlerle ilişkilidir. Grandiyöz ve kırılğan narsisizm arasındaki farklılıklar bu çalışmanın sonuçları tarafından kısmen desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, ebeveynlik stilleri, akran ilişkileri, uyum

SUMMARY:GRANDIOSE AND VULNERABLE NARCISSISM IN ADOLESCENTS: ASSOCIATIONS WITH PERCEIVED PARENTING STYLES, PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ADJUSTMENT

Objective: In recent studies, two separate forms of narcissism (grandiose and vulnerable) have been identified along with a differential definition from one another. . One of the objectives of this study was to determine the role of parenting styles in the process of developing grandiose and vulnerable narcissism. The other aim was to investigate the relationships between these two forms of narcissism and social/psychological adjustment. **Method:** In total, 525 adolescents (264 girls, 261 mboys)aged between 12 and 16 years were included . “Demographic Information Form”, “Parenting Styles Scale”, “Narcissistic Personality Questionnaire for Children-Revised Form”, “Hypersensitive Narcissism Scale”, “Peer Relationship Scale” and “Peer Nomination Inventory” were used to collect data. **Results:** Parental acceptance/involvement significantly predicted grandiose narcissism. While parental strict control positively correlated with and predicted vulnerable narcissism, an inverse correlation and negative predictive relationship existed between paternal acceptance/involvement and vulnerable narcissism. , Analyses have also indicated differences between parenting styles with regard to grandiose and vulnerable narcissism. Prosocial behaviors and positive peer relationships were positively predicted by grandiose narcissism, whereas internalizing problems,negatively. Internalizing problems have also been found to be positively predicted by vulnerable narcissism. **Discussion:** Grandiose and vulnerable narcissism were predicted by different parenting styles. Moreover, these two forms of narcissism were associated with diverse psychological and social variables. The hypothesis that suggested differences might be observed between grandiose and vulnerable narcissism was partially supported by the results of our study.

Key Words: Narcissism, parenting styles, peer relationship, adjustment

GİRİŞ

Önceden yapılmış pek çok araştırmada patolojik narsisizmin tek boyutlu bir yapı olarak ele alındığı (Hendin ve Cheek 1997), daha yakın tarihli çalışmalarda ise işlevsellikte bozulmanın iki yönü olduğu, bunlardan birinin büyükleme-

cilik/grandiyözite diğerinin kırılğanlık (vulnerability) olduğu belirtilmektedir (Dickinson ve Pincus 2003, Lukowitsky ve Pincus 2013, Wink 1991).

Grandiyöz narsisizm öncelikle grandiyözite, saldırganlık ve baskınlıkla ilişkili iken, kırılğan narsisizmin yetersizlik ve eksiklik hislerini gizleyen, savunmacı ve güvensiz bir grandiyözi-

* Uzman Psikolog Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adana

**Doç.Dr. Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Mersin

teyi tanımladığı belirtilmektedir (Ronningstam 2009). Grandiyöz narsisizmin bazı çalışmalarda açık (overt) narsisizm olarak isimlendirildiği (Akhtar 1989, Wink 1991), “kibirlik”, “kendini beğenmişlik” ve “baskınlık” gibi narsisistik özelliklere sahip bireyi tanımlamada kullanılan başlıca özelliklere karşılık geldiği bilinmektedir (Buss ve Chiodo 1991). Bu tanımlamalardan farklı olarak “örtük”, “aşırı duyarlı” gibi isimlendirmelerin de yapıldığı kırılğan narsisizmin; aşırı duyarlı, endişeli, ürkek, güvensiz ve sadece onlarla yakın ilişkide olanların fark edebileceği şekilde grandiyöz fantezilere sahip olma gibi özelliklerle tanımlanan daha az bilindik bir yapı olduğu görülmektedir. Hak ettiği duygusu (sense of entitlement) ve sömürücülüğün (exploitativeness) ise her ikisinde de ortak olduğu bildirilmektedir (Wink 1991). Paylaştıkları ortak özelliklere dayanarak grandiyöz ve kırılğan narsisizmin birbirinden tamamen farklı yapılar olmadığını belirten ya da narsisistik kişilik eğilimi yüksek olan bir kişinin bunlardan sadece birine uymak yerine bu iki yapı arasında dalgalanmalar gösterebileceğini savunan araştırmacılar vardır (Pincus ve Lukowitsky 2010). Bunun yanı sıra grandiyöz ve kırılğan narsisizm arasında çok düşük korelasyon olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Miller ve ark. 2014).

Narsisizmin etiyojisi ile ilgili olarak erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk ilişkilerine, çocuk yetiştirmede anne-baba tutumları ile ebeveynlik stillerine vurgu yapıldığı bilinmektedir. Kohut ve Kernberg’in oluşturdukları modelin merkezinde narsisistlerin grandiyöz karakter yapılarının şekillenmesinde erken çocukluk deneyimlerinin rol oynadığı belirtilmektedir (Collins 2006). Kernberg narsisizmi ebeveynin çocuğa karşı soğuk ve sert bir duruş sergilemekle birlikte çocuğu ‘özel’ ve yetenekli gören ebeveynlik yaklaşımının bir sonucu olarak görmektedir (1975). Kohut ise narsisizmi empatik olmayan ebeveynlikle ilişkilendirmektedir (1977). Millon (1981) ise bu görüşlere zıt bir şekilde narsisizmin ebeveynin aşırı hoşgörü ve hayranlığından kaynaklanıyor olabileceğini öne sürmektedir. Alan-

daki daha güncel çalışmalar kuramlar arasındaki bu zıtlığın narsisizmin grandiyöz ve kırılğan gibi farklı yapıları içermesinden kaynaklanıyor olabileceğini düşündürmektedir.

Grandiyöz ve kırılğan narsisizmin etiyojisinde farklı ebeveyn-çocuk dinamiklerinin yattığına dair kuram ve araştırma bulgularının yanı sıra bu iki yapının psikolojik ve sosyal uyumla ilişkisinde de farklılıklar olduğu ileri sürülmektedir. Grandiyöz narsisist bireylerin, açık şekilde kendini abartma (self-enhancement) yoluyla benlik saygılarını düzenleme olasılıkları daha yüksektir. Bu kişilerin zayıflıklarını reddetme, hakkı olduğu duygusunun sonucu olarak aşırı taleplerde bulunma, karşılanmamış beklentilere öfkeyle tepki verme, benlik saygısını tehdit eden insanların değerini düşürme gibi davranışlar sergiledikleri bildirilmektedir (Dickinson ve Pincus 2003).

Miller ve arkadaşlarına göre (2014) kırılğanlık narsisizmin merkezi bileşeni değildir. Kırılğan narsisistik bireyler, benlik saygısını ayarlamak üzere kendini geliştirme stratejileri kullanmak için daha az donanımlıdır. Benlik saygılarını düzenlemek için sık sık başkalarından gelen geribildirimlere inanmaları gerekir. Bu kişiler başkaları ile ilişkilerini geliştirme konusunda çok daha fazla kaygı yaşarlar, ayrılık işaretlerine aşırı duyarlıdır, benlik saygılarının kırılğan doğasından dolayı ayrılık tehdidi daha fazla sıkıntı yaşamalarına neden olur (Besser ve Priel 2009, Dickinson ve Pincus 2003). Kırılğan narsisistik kişilikte, açıkça utangaçlık ve çekinmenin olduğu, bu kişilerde empati bile görülebildiği öne sürülmekte ancak bu görünümün altında, grandiyöz beklentiler ve hakkı olduğu duygusuna dair gizli bir öz olabileceği düşünülmektedir (Dickinson ve Pincus 2003). Kırılğan narsisistik özellikler sergileyen bireyin, sürekli kendisinin beğenilecek ve hayran olunacak özelliklerini fark edecek, özverili kişileri aradıkları, bu kişilerle iletişime geçtikleri, bu yolla kendilerince övgü ve hayranlığa layık olduklarını kanıtladıkları belirtilmektedir (Luchner ve ark. 2008).

Literatür incelendiğinde, narsisizm alanındaki çalışmaların büyük çoğunluğunun yetişkinlerle gerçekleştirildiği, daha güncel çalışmaların çocuk ve ergen örnekleme de yöneldiği ancak yine de, çocuk ve ergenlerle yapılmış olan çalışmaların görece daha sınırlı kaldığı bilinmektedir. Bu çalışmada, narsisizmde grandiyözite ve kırılğanlık olarak isimlendirilen yapıların ebeveynlik stilleriyle ilişkisi ergenlerden oluşan bir örnekleme araştırılmaktadır. Narsisizm ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesinin narsisizmin ailesel belirleyicilerini anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra grandiyöz ve kırılğan narsisistik özelliklerin psikolojik uyum ve akran ilişkileri ile ilişkisini araştırmak çalışmanın bir diğer amacı olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Örnekleme

Örneklemin düşük, orta ve üst olmak üzere üç ayrı gelir düzeyini temsil edebilmesi hedeflendiğinden uygulama için izin alınan okullar içinden okulun bulunduğu semt dikkate alınarak Mersin İl merkezinden üç ortaokul ve üç lise seçilmiştir. Ölçek maddelerinin yarısından fazlasını yanıtlamayan ve ölçek maddelerini gelişigüzel yanıtlayan 13 öğrencinin verileri analize alınmamış, araştırmaya 12-16 yaş aralığında ortalaması 14.06 ± 1.23 olan 264'ü (%50.3) kız, 261'i (%49.7) erkek olmak üzere toplam 525 öğrenci katılmıştır. Örneklemin %30.1'i (n=158) 7. sınıf; %24.8'i (n=130) 8. sınıf; %22.5'i (n=118) 9. sınıf ve %22.7'si (n=119) 10. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

İşlem

Uygulamanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Öğrencilere araştırmanın okul yönetimi ya da ailelerle herhangi bir bağı olmadığı, üniversitede gerçekleştirilen bağımsız bir çalışma olduğu, araştırmaya katılımın gönüllü-

lük esasına dayandığı anlatılmıştır. Araştırmanın yöntemi gereği, kâğıtlarda eşleme yapılmasının zorunlu olduğu, bunun için katılanların isimlerini belirtmeleri gerektiği söylenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara ait cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne babanın eğitim düzeyi gibi bilgileri almak amacıyla bu çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmış olan bir formdur.

Çocuklar İçin Narsisistik Kişilik Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Form

Bu ölçek, Ang ve Yusof (2006) tarafından klinik olmayan çocuk ve ergen örneklemlerinde kullanılmak üzere geliştirilen 18 maddelik Çocuklar İçin Narsisistik Kişilik Ölçeği'nin gözden geçirilmiş 12 maddelik kısa formudur (Ang ve Raine 2009). Ölçek 1-5 arası Likert tipi puanlanmakta, üstünlük ve sömürü olarak belirlenmiş iki faktörlü bir yapısı olduğu bilinmektedir.

Ölçeğin kısa formunun psikometrik özellikleri Aydın ve Akgün (2014) tarafından incelenmiş ve faktör analizi sonuçları orijinal çalışmadaki gibi iki faktörlü bir yapıya işaret etmiştir. Aydın ve Akgün (2014) çalışmasında, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarını üstünlük ve sömürü alt boyutları için sırasıyla .80 ve .79 olarak bildirmiştir.

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı üstünlük ve sömürü alt boyutları ile ölçeğin tamamı için sırasıyla .78, .76 ve .79 olarak bulunmuştur. Literatürde kişiler arası ilişkilerde başkalarını sömürmenin hem grandiyöz hem de kırılğan narsisizmle ilişkili olduğu bildirildiğinden (Wink 1991, Pincus ve ark. 2009) bu çalışmada grandiyöz narsisizmi daha iyi temsil ettiği düşünülen üstünlük boyutu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. maddeleri) kullanılmıştır.

Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği

Narsisizmin kırılabilirlik boyutunu ölçmek amacıyla Hendin ve Cheek (1997) tarafından geliştirilen Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (Hypersensitive Narcissism Scale-HSNS) kullanılmıştır. Likert tipi ölçek Türkçeye Bozkuş (2014) tarafından çevrilmiştir. Bu çalışma kapsamında Bozkuş'un (2014) çevirisi temel alınmış ancak çocuklar tarafından anlaşılabilirliğini arttırmak amacıyla yeniden gözden geçirilerek bazı ufak değişiklikler yapılmıştır. Örneğin "mizaç" sözcüğü yerine "doğuştan gelen bazı özelliklerim" ifadesi kullanılmıştır. Faktör analizinde .30'un altında yük vermesi sebebiyle ölçeğin 4, 6 ve 10. maddeleri ölçekten çıkarılmıştır. Ölçek son haliyle yedi maddeden (1, 2, 3, 5, 7, 8, 9. maddeler) oluşmaktadır. Ölçeğin bu çalışma örneklemini için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .63 olarak hesaplanmıştır.

Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği-Anne ve Baba Formları

Bu çalışmada, ergenlerin algıladıkları ebeveynlik tarzlarını ölçmek üzere 1999'da Sümer ve Güngör tarafından geliştirilen Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeğinin Anne ve Baba Formları kullanılmıştır. Ölçek 1-5 arası Likert tipi puanlanan bir araçtır. Ölçeği oluşturan 22 maddenin 11'i "Kabul/İlgi" boyutunu, diğer 11'i ise "Sıkı denetim/Kontrol" boyutunu ölçmektedir.

"Kabul/İlgi" boyutuyla katılımcıların anne ve babaları tarafından kabul ve anlayış görme, sevilme, ilgilenilme derecesi; "Sıkı denetim/Kontrol" boyutuyla ise denetlenme, kontrol edilme, sınırlandırılma, disiplin altında tutulma dereceleri ölçülmektedir. Bu iki temel boyutun çarpazlanmasından dört çocuk yetiştirme stili türetilmiştir. Her iki boyuttan da medyan değerinin üzerinde puan alan kişiler açıklayıcı/otoriter, altında puan alan kişiler ise izin verici/ihmkar çocuk yetiştirme stili içerisinde sınıflandırılmaktadır. Kabul/ilgi boyutunda medyanın üzerin-

de, sıkı denetim/kontrol boyutunda ise medyanın altında puan alan kişiler izin verici/şumartan stilde, kabul/ilgi boyutundan medyanın altında, sıkı denetim/kontrol boyutunda medyanın üzerinde puan alanlar ise otoriter çocuk yetiştirme stiline sahip aileden gelen kişiler olarak sınıflandırılmaktadır.

Gerek anne gerekse baba formunda tek maddeler (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21) kabul/ilgiyi; çift maddeler (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22) ise sıkı denetim/kontrolü ölçecek şekilde faktörlere ayrılmıştır. Bu çalışma örnekleminde anneden ve babadan algılanan kabul/ilgi boyutlarının Cronbach alfa değeri sırasıyla, .88 ve .91 olarak bulunmuştur. Sıkı denetim/kontrol boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hem anne hem baba formu için .80'dir.

Akran İlişkileri Ölçeği

Ölçek, 1998 senesinde Kaner tarafından geliştirilmiştir. "Bağlılık", "güven ve özdeşim", "kendini açma", "sadakat" olmak üzere dört boyuttan ve toplamda 18 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puanlar arkadaşlarla olumlu ilişkileri ifade etmektedir. Toplam puanın kullanıldığı bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiştir.

Akran Değerlendirme Envanteri

Akran Değerlendirme Envanteri (Peer Nomination Inventory, PNI) Pauetti ve arkadaşları (2012) tarafından ergenlerde psikolojik uyumu değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte bulunan 1,7 ve 12. maddeler "sporda başarılıdır" gibi sporla ilgili maddeler olup puanlamaya katılmamaktadır. Ölçekteki beş madde Dışayönelim Sorunları alt boyutunda yer almaktadır ve "insanlarla alay eder" gibi maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin bir diğer alt boyutu olan İçyönelim Sorunları dört maddeden oluşmakta ve "kendini savunmayı bilmez" gibi maddeleri içermektedir. Ölçe-

ğın üçüncü alt boyutu olan Prososyal Davranışlar ise "başka çocukların sorunlarını çözmesine yardım eder" gibi dört maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinde Cronbach alfa değerleri dışa yönelim sorunları, prososyal davranış, içe yönelim sorunları için sırasıyla .91, .89, .88 olarak belirlenmiştir (Pauletti ve ark. 2012).

Envanterin Türkçeye çevrilmesi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, toplamda 16 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri faktör analizi ile incelenmiştir. Her üç boyuta da yük veren 11. madde (Kabadayılık yapanların sataştıkları çocukları savunur) ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan analiz sonucunda KMO = .75, Bartlett χ^2 = 2846.509, $p < .001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. 11. maddenin ölçekten çıkarılmasıyla diğer maddeler orijinal ölçeğin faktör yapısını desteklemiştir.

Uygulamada ölçek maddelerinin satırlara, her sınıftaki öğrenci isimlerinin ise sütunlara yazıldığı çizelgeler oluşturulmuştur. Öğrencilerden çizelgede yer alan arkadaşlarını, ölçekte yer alan davranışlar açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Böylece her öğrencinin hem sınıfındaki tüm arkadaşlarını değerlendirebilmesi hem de onlar tarafından değerlendirilmesi sağlanmıştır. Bu yöntemle her öğrencinin bir maddede işaretlenme sayısının değerlendirme yapan kişi sayısına bölünmesi yoluyla madde puanı oluşmaktadır. Madde puanı için ortalamaların alınması ile bu puanlar 0-1 aralığında yer almaktadır. Aynı boyuta ait madde ortalamalarının toplanması yoluyla alt boyut puanları oluşmaktadır. Bu çalışmanın örneklemini için Cronbach alfa güvenilirlik değerleri ise içe yönelim sorunları, prososyal davranış ve dışa yönelim sorunları için sırasıyla, .82, .85 ve .79 olarak bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 21.0 (Statistical Packages for the Social Science) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı

istatistiksel işlemlerden (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, medyan, minimum-maksimum) sonra ölçeklerin örnekleminiz için geçerlilik ve güvenilirliklerini değerlendirmek üzere faktör analizleri ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Değişkenler arası ilişkileri değerlendirmek için Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları ebeveynlik yaklaşımlarının grandiyöz ve kırılğan narsistik kişilik eğilimini ne derece yordadığını test etmek üzere verilere ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsistik eğilimlerinin cinsiyet ve ebeveyn stiline göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacı ile verilere anne ve baba için iki ayrı 2 (cinsiyet) x 4 (ebeveyn stili; açıklayıcı otoriter, otoriter, izin verici/şımartan, izin verici ihmalkar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Box's M Testi anlamsız çıkararak kovaryans matrislerinin eşitliğini göstermiştir. Levene Testi sonuçları grupların varyans eşitliğini gösterecek şekilde anlamsız çıkmış ve MANOVA'nın temel varsayımları sağlanmıştır. Ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsistik kişilik özelliklerinin içe yönelim sorunları, dışa yönelim sorunları, prososyal davranış ve akran ilişkilerini ne derece yordadığını test etmek üzere verilere dört ayrı hiyerarşik çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada kullanılan değişkenlerin ortalamaları ve standart sapmaları ile birbirleri arasındaki ilişkiler Tablo 1'de verilmiştir.

Grandiyöz ve Kırılğan Narsisizm Yordanmasında Ebeveynlik Yaklaşımlarının Rolü

Ergenlerin algıladıkları ebeveynlik yaklaşımlarının grandiyöz narsistik kişilik eğilimini ne derece yordadığını test etmek üzere verilere hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 2). Bu analizde değişkenler üç aşamada regresyon eşitliğine dahil edilmişlerdir. Cinsiyet

Tablo 1. Araştırmadaki Değişkenlerin Ortalamaları, Standart Sapma Puanları ve Değişkenler Arası Korelasyonlar

	Ortalama ±SS	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Grandiyöz Narsisizm	25.80±5.6 5	-.04	.27**	-.01	.23**	.01	-.11*	-.00	.12**	.09*
2. Kırılgan Narsisizm	20.72±5.5 4		-.14**	.22**	-.25**	.18**	.12**	-.02	.00	.05
3. Anne Kabul/İlgi	46.51±7.7 7			-.29**	.40**	-.13**	-.07	-.06	.13**	.18**
4. Anne Sıkı Denetim/Kontrol	33.31±8.2 9				-.11**	.46**	-.02	.02	-.10*	-.07
5. Baba Kabul/İlgi	43.13±9.7 5					-.14**	-.04	-.04	.08	.16**
6. Baba Sıkı Denetim/Kontrol	30.92±8.5 8						-.02	.06	-.11*	.01
7. İçe Yönelim Sorunları	.44±.42							-.15**	-.07	-.17**
8. Dışa Yönelim Sorunları	.51±.47								-.14**	.07
9. Prososyal Davranış	.72±.40									.16**
10. Olumlu Akran İlişkileri	62.99±11. 01									

* p< .05, ** p< .01

Tablo 2. Grandiyöz Narsisizmin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişkenler	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	T
I. Aşama	.006	.006	3.00		
1. Cinsiyet				.08	1.73
II. Aşama	.007	.001	.69		
2. Kırılganlık				-.04	-.83
III. Aşama	.104	.097	13.89**		
3. Anne kabul/ilgi				.25**	5.19
4. Anne sıkı denetim/ kontrol				.06	1.19
5. Baba kabul/ilgi				.14*	2.93
6. Baba sıkı denetim/ kontrol				.03	.55

değişkeninin karıştırıcı etkisini kontrol etmek için denkleme birinci sırada girilmiştir. İkinci aşamada ise kırılğan narsisizmin grandiyöz narsisizm üzerindeki karıştırıcı etkisini kontrol edebilmek üzere kırılğan narsisizm eşitliğe dahil edilmiştir. Son aşamada, anne kabul/ilgi, anne sıkı denetim/kontrol, baba kabul/ilgi ve baba sıkı denetim/kontrol değişkenleri denkleme girilmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F(6,512)=9.93$, $p < .001$). Cinsiyet değişkeninin grandiyöz narsisistik eğilimi yordamada anlamlı bir katkı yapmadığı görülmüştür ($F(1,517)=3.00$, $p > .05$). Benzer şekilde kırılğanlık değişkeni de grandiyöz narsisistik eğilimi yordamada anlamlı bir katkı yapmamaktadır ($F(1,516)=.69$, $p > .05$). Analize üçüncü aşamada dahil edilen anne kabul/ilgi, anne sıkı denetim/kontrol, baba kabul/ilgi, baba sıkı denetim/kontrol değişkenlerinin varyansın %10'luk bir kısmını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(4,512)=13.89$, $p < .001$). Denkleme son aşamada girilen değişkenlerin her birinin denkleme katkıları incelendiğinde yalnızca anne kabul/ilgi ($\beta = .25$, $p < .001$) ve baba kabul/ilgi ($\beta = .14$,

$p < .01$) değişkenlerinin grandiyöz narsisizmi anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca ergenlerin grandiyöz eğilimlerini yordamada annenin kabul/ilgisinin babanın kabul/ilgisinden daha belirleyici olduğu saptanmıştır.

Aynı analiz kırılğan narsisistik eğilim için de gerçekleştirilmiştir (Tablo 3). Cinsiyet değişkeninin kırılğan narsisistik eğilimi yordamada %1'lik anlamlı bir katkı yaptığı görülmüştür ($F(1,517)=7.20$, $p < .01$). Bulgular kız ergenlerin, erkeklere göre daha çok kırılğan narsisistik özellikler sergilediklerini göstermektedir. Karıştırıcı etkisini kontrol edebilmek üzere denkleme ikinci sırada girilen grandiyöz narsisizm değişkeninin, kırılğan narsisizmdeki varyansı anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür ($F(1,516)=.69$, $p > .05$). Analize üçüncü aşamada dahil edilen anne kabul/ilgi, anne sıkı denetim/kontrol, baba kabul/ilgi, baba sıkı denetim/kontrol değişkenlerinin tek başına varyansın %11'lik bir kısmını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(4,512)=16.06$, $p < .001$). Kırılğan narsisizmi yordamak için oluşturulan bu modelin anlamlı

Tablo 3. Kırılğan Narsisizmin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişkenler	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	T
I. Aşama	.014	.014	7.20**		
1. Cinsiyet				-.11**	-2.68
II. Aşama	.015	.001	.69		
2. Grandiyözite				-.04	-.83
III. Aşama	.125	.110	16.06***		
3. Anne kabul/ilgi				.02	.34
4. Anne sıkı denetim/ kontrol				.16***	3.37
5. Baba kabul/ilgi				-.23***	-5.04
6. Baba sıkı denetim/ kontrol				.09*	1.97

olduğu görülmüş, tüm değişkenler birlikte varyansın %12'sini açıklamıştır ($F(6,512)=12.17, p<.001$). Denkleme son aşamada girilen değişkenlerin her birinin denkleme katkıları incelendiğinde, anne sıkı denetim/kontrol ($\beta=.16, p=.001$), baba sıkı denetim/kontrol ($\beta=.09, p<.05$) değişkenlerinin kırılğan narsisizmi pozitif, baba kabul/ilgi ($\beta=-.23, p<.001$) değişkeninin ise negatif yönde anlamlı biçimde yordadığı görülmüştür. Bu bulgu, annenin ve babanın sıkı denetim/kontrolü arttıkça ve babanın kabul/ilgisi azaldıkça kırılğan narsisistik eğilimlerin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveynlik Stilinin Grandiyöz ve Kırılğan Narsisizme Etkisi

Narsisizm ile ilişkisi araştırılan ebeveynlik stilleri "kabul/ilgi" ve "sıkı denetim/kontrol" olmak üzere iki boyuttan oluşmakta ve bu boyutların medyan değerleri dikkate alınarak çaprazlanması ile dört stil oluşmaktadır. Bu stiller (1) izin verici/ihmalkar, (2) izin verici/şımartan, (3) otoriter, (4) açıklayıcı/otoriter olarak adlandırılmaktadır. Bulguların sunumunda okuyucuya kolaylık sağlaması amacıyla, bu bölümde "izin verici/ihmalkar" ebeveynlik stili "ihmkalkar", "izin verici/şımartan" ebeveynlik stili ise "şımartan" şeklinde kısaltılarak ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin ebeveynlik stillerine bakıldığında, 95'inin ihmalkar, 152'sinin şımartan, 160'ının otoriter, 117'sinin ise açıklayıcı/otoriter olarak algılandığı görülmüştür. Babaların ise 98'i ihmalkar, 137'si şımartan, 138'i otoriter, 148'i ise açıklayıcı otoriter ebeveyn stiline sahip olarak algılanmaktadır.

Ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsisistik eğilimlerinin cinsiyet ve ebeveyn stiline göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacı ile verilere anne ve baba için iki ayrı 2 (cinsiyet) x 4 (ebeveyn stili; açıklayıcı/otoriter, otoriter, şımartan, ihmalkar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır.

Annenin ebeveynlik stili için yapılan çok değişkenli varyans analizi sonuçları ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsisistik özellikleri üzerinde cinsiyet (Wilk's $\lambda=.97, F(2,514)=8.11, p<.001$) ve annenin ebeveynlik stili (Wilk's $\lambda=.90, F(6,1028)=9.45, p<.001$) temel etkisinin anlamlı olduğunu, ancak cinsiyet ve annenin ebeveynlik stili ortak etkisinin (Wilk's $\lambda=.99, F(6,1028)=.46, p>.05$) anlamlı olmadığını göstermiştir. Çok değişkenli varyans analizi ile ilgili bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Bulgular, grandiyöz narsisizmin cinsiyete bağlı olarak farklılaştığını göstermiştir ($F(1,525)=6.25, p<.05, \eta^2=.01$). Erkeklerin grandiyöz narsisistik özellikleri (Ort.=26.28, SS=.35) kızlardan (Ort.=25.05, SS=.35) daha yüksektir. Benzer şekilde kırılğan narsisizm de cinsiyete bağlı olarak farklılaşmaktadır ($F(1,515)=9.97, p<.01, \eta^2=.02$). Kızların kırılğan narsisistik özellikleri (Ort.=21.41, SS=.34) erkeklerden (Ort.=19.88, SS=.34) daha yüksektir.

Varyans analizi annenin çocuk yetiştirme stiline, ergenlerin grandiyöz narsisistik özellikleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir ($F(3,515)=11.12, p<.001, \eta^2=.06$). Farkın hangi ebeveynlik stilleri arasında olduğunu inceleyebilmek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, şımartan ebeveynlik stiline sahip annelerin çocuklarının grandiyöz narsisistik özelliklerinin (Ort.=27.17, SS=.45) hem ihmalkar (Ort.=23.92, SS=.56) hem de otoriter (Ort.=24.59, SS=.43) annelerin çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla, ortalamalar arası fark=3.16, $p<.001$ ve 2.53, $p<.001$).

Benzer şekilde, açıklayıcı/otoriter ebeveynlik stiline sahip annelerin çocuklarında grandiyöz narsisistik özelliklerin (Ort.=26.99, SS=.51) hem ihmalkar (Ort.=23.92, SS=.56) hem de otoriter (Ort.=24.59, SS=.43) annelerin çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (sırasıyla, ortalamalar arası fark=3.01, $p<.001$ ve 2.38, $p<.01$).

Tablo 4. Cinsiyet ve Farklı Ebeveynlik Stilleri Göre Ergenlerin Grandiyöz ve Kırılğan Narsisizm Puanları İçin Yapılan MANOVA Analizleri

		Grandiyöz Narsisizm	Kırılğan Narsisizm
2 (Cinsiyet) x 4 (Annenin ebeveynlik stilleri)			
Cinsiyet	F(sd=1)	6.25*	9.97**
	η^2	0.01	0.02
Anne stil	F(sd=3)	11.12***	7.92***
	η^2	0.06	0.04
Cinsiyet*anne stil	F(sd=3)	0.77	0.16
	η^2	0.00	0.00
2 (Cinsiyet) x 4 (Babanın ebeveynlik stilleri)			
Cinsiyet	F(sd=1)	4.57*	11.20**
	η^2	0.01	0.02
Baba stil	F(sd=3)	6.88***	9.50***
	η^2	0.04	0.05
Cinsiyet*baba stil	F(sd=3)	1.42	1.10
	η^2	0.01	0.01

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Bu bulgular, hem annesini şımartan algılayan çocukların hem de açıklayıcı/otoriter olarak algılayan çocukların, annelerini ihmalkar ve otoriter olarak algılayanlara kıyasla daha çok grandiyöz narsisistik özellikler sergilediklerini göstermektedir.

Analiz sonucunda annenin çocuk yetiştirme stiline, ergenlerin kırılğan narsisistik özellikleri üzerinde de anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür ($F(3,515)=7.92$, $p < .001$, $\eta^2=.04$). Farkın hangi ebeveynlik stilleri arasında olduğunu öğrenmek üzere Tukey HSD testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre, otoriter ebeveynlik stiline sahip annelerin çocuklarının kırılğan narsisistik özelliklerinin (Ort.=22.27, SS= .42) hem ihmalkar (Ort.=19.94, SS= .55) hem de şımartan (Ort.=19.43, SS= .44) annelerin çocuklarına göre

anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla, ortalamalar arası fark=2.34, $p < .01$ ve 2.66, $p < .001$). Bulgular, otoriter annelerin çocuklarının şımartan ve ihmalkar annelerin çocuklarına göre daha fazla kırılğan narsisistik özelliklere sahip olduğuna işaret etmektedir.

Babanın ebeveynlik stili için yapılan çok değişkenli varyans analizi sonuçları ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsisistik özellikleri üzerinde cinsiyet (Wilk's $\lambda = .97$, $F(2,511)=7.92$, $p < .001$) ve babanın ebeveynlik stili (Wilk's $\lambda = .91$, $F(6,1022) = 8.11$, $p < .001$) temel etkisinin anlamlı olduğunu, ancak cinsiyet ve babanın ebeveynlik stili ortak etkisinin (Wilk's $\lambda = .98$, $F(6,1022)=1.26$, $p > .05$) anlamlı olmadığını göstermiştir (Tablo 4).

Varyans analizi sonucunda, babanın çocuk ye-

tiştirme stiline, ergenlerin grandiyöz narsisistik özellikleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($F(3,512)=6.88$, $p < .001$, $\eta^2=.04$). Farkın hangi ebeveynlik stilleri arasında olduğunu inceleyebilmek amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, şımartan ebeveynlik stiline sahip babaların çocuklarının grandiyöz narsisistik özelliklerinin (Ort.=27.20, SS= .48) hem ihmalkar (Ort.=24.42, SS = .56) hem de otoriter (Ort.=24.80, SS= .47) babaların çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla, ortalamalar arası fark=2.92, $p < .001$ ve 2.41, $p < .01$).

Benzer şekilde, açıklayıcı/otoriter ebeveynlik stiline sahip babaların çocuklarının grandiyöz narsisistik özelliklerinin (Ort.=26.36, SS= .46) ihmalkar (Ort.=24.42, SS= .56) babaların çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (ortalamalar arası fark= 2.16, $p < .05$).

Bu bulgular, babasını şımartan algılayan çocukların, babalarını ihmalkar ve otoriter olarak algılayanlara göre daha çok grandiyöz narsisistik özellikler sergilediklerini, babalarını açıklayıcı/otoriter olarak algılayanların ise ihmalkar algılayanlara kıyasla daha fazla grandiyöz narsisistik özellikleri olduğunu göstermektedir.

Varyans analizi sonucunda babanın çocuk yetiştirme stiline, ergenlerin kırılğan narsisistik özellikleri üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($F(3,512)=9.50$, $p < .001$, $\eta^2=.05$). Farkın hangi ebeveynlik stilleri arasında olduğunu öğrenmek için Post Hoc analizi Tukey HSD testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre, otoriter ebeveynlik stiline sahip babaların çocuklarının kırılğan narsisistik özelliklerinin (Ort = 22.51, SS= .45) hem şımartan (Ort.=19.07, SS= .46) hem de açıklayıcı/otoriter (Ort.=20.58, SS= .44) babaların çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla, ortalamalar arası fark=3.38, $p < .001$ ve 2.06, $p < .01$).

Psikolojik ve Sosyal Uyumun Yordanmasında Grandiyöz ve Kırılğan Narsisizmin Rolü

Ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsisistik kişilik özelliklerinin içe yönelim sorunları, dışa yönelim sorunları ve prososyal davranışı ne derece yordadığını test etmek üzere verilere üç ayrı hiyerarşik çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. İlk olarak içe yönelim sorunlarını yordamak üzere analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analizde değişkenler iki aşamada regresyon eşitliğine dahil edilmişlerdir (Tablo 5). Cinsiyet değişkeninin karıştırıcı etkisini kontrol etmek için bu değişken denkleme birinci sırada girilmiştir. İkinci aşamada ise grandiyöz narsisizm ve kırılğan narsisizm değişkenleri regresyon eşitliğine girilmiştir. İçe yönelim sorunlarını yordamak üzere kurulan bu modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(3,520)=4.67$, $p < .01$). Cinsiyet değişkeni içe yönelim sorunlarını yordamada anlamlı bir katkı yapmamaktadır ($F(1,522)= .51$, $p > .05$). Analize ikinci aşamada dahil edilen grandiyöz narsisizm ve kırılğan narsisizm değişkenlerinin varyansın %3'lük bir kısmını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(2,520)=6.74$, $p = .001$). Kırılğan narsisizm ($\beta = .12$, $p < .01$) içe yönelim sorunlarını pozitif yönde anlamlı şekilde yordarken grandiyöz narsisizmin ($\beta = -.10$, $p < .05$) içe yönelim sorunlarını negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Diğer bir deyişle kırılğan narsisizm arttıkça ergenin içe yönelim sorunları da artmaktadır. Bunun tersi olarak grandiyöz narsisizm arttıkça ergenin içe yönelim sorunları azalmaktadır.

Dışa yönelim sorunlarını yordamak üzere uygulanan hiyerarşik regresyon analizinde de değişkenler benzer şekilde iki aşamada regresyon eşitliğine dahil edilmişlerdir (Tablo 5). Dışa yönelim sorunlarını yordamak üzere oluşturulan model anlamlı bulunmamıştır ($F(3,520)= .81$, $p > .05$). Cinsiyet değişkeni dışa yönelim sorunlarını yordamada anlamlı bir katkı yapmamaktadır ($F(1,522)=2.40$, $p > .05$). Analize ikinci aşamada dahil edilen grandiyöz narsisizm ve kırılğan

Tablo 5: İçe Yönelim Sorunları, Dışa Yönelim Sorunları, Prososyal Davranış ve Akran İlişkilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizleri

İçe yönelim sorunları	R²	R² değişim	F değişim	Beta	T
Değişkenler					
I. Aşama	.001	.001	.51		
1. Cinsiyet				-.03	-.71
II. Aşama	.026	.025	6.74***		
2. Grandiyözite				-.10*	-2.39
3. Kırılganlık				.12**	2.72
Dışa yönelim sorunları					
Değişkenler					
I. Aşama	.005	.005	2.40		
1. Cinsiyet				.07	1.55
II. Aşama	.005	.000	.03		
2. Grandiyözite				-.01	-.17
3. Kırılganlık				-.01	-.17
Prososyal davranış					
Değişkenler					
I. Aşama	.116	.116	68.20***		
1. Cinsiyet				-.34***	-8.26
II. Aşama	.138	.023	6.82***		
2. Grandiyözite				.15***	3.60
3. Kırılganlık				-.03	-.70
Akran ilişkileri					
Değişkenler					
I. Aşama	.026	.026	13.81***		
1. Cinsiyet				-.16***	45.35
II. Aşama	.037	.012	3.14*		
2. Grandiyözite				.11*	2.47
3. Kırılganlık				.02	.47

narsisizm değişkenlerinin katkısı da anlamlı değildir ($F(2,520)=.03, p>.05$). Bu bulgu grandiyöz narsisizm ve kırılğan narsisizmin dışa yönelim sorunlarını yordamadığını göstermektedir.

Prososyal davranışı yordamak üzere hiyerarşik regresyon analizi geręekleřtirilmiřtir (Tablo 5). Bu analizde de benzer şekilde, değişkenler iki aşamada regresyon eşitliğine dahil edilmişlerdir. Cinsiyet değişkeninin prososyal davranışı yordamada %12'lik anlamlı bir katkı yaptığı görülmüştür ($F(1,522)=68.20, p<.001$). Bu bulgu, kız ergenlerin akranları tarafından erkek ergenlere göre daha prososyal algılandığını ortaya koymaktadır. Analize ikinci aşamada dahil edilen grandiyöz narsisizm ve kırılğan narsisizm değişkenlerinin tek başına varyansın %2'lik bir kısmını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(2,520)=6.82, p=.001$). Denkleme son aşamada girilen değişkenlerin katkıları incelenmiştir. Grandiyöz narsisizm ($\beta=.15, p<.001$) prososyal davranışı anlamlı şekilde yordar iken kırılğan narsisizmin ($\beta=-.03, p>.05$) prososyal davranışı yordamadığı görülmüştür. Prososyal davranışı yordamak üzere kurulan bu modelin anlamlı olduğu ve tüm değişkenlerin toplamda varyansın %14'ünü anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(3, 520)=27.78, p<.001$).

Ergenlerin grandiyöz ve kırılğan narsisistik kişilik özelliklerinin akran ilişkilerini yordayıp yordamadığını test etmek için benzer analizler yapılmıştır. Cinsiyetin ergenlerin olumlu akran ilişkilerini yordamada %5'lik anlamlı bir katkı yaptığı görülmüştür ($F(1,522)=26.09, p<.001$). Bu bulgu kızların akran ilişkilerinin erkeklerle kıyasla daha olumlu olduğunu göstermiştir. Analize ikinci aşamada dahil edilen grandiyöz narsisizm ve kırılğan narsisizm değişkenlerinin varyansa %2'lik anlamlı bir katkı yaptığı görülmüştür ($F(3,520)=6.88, p\le.001$). Olumlu akran ilişkilerini yordamak üzere oluşturulan modelin anlamlı olduğu ve değişkenlerin hep birlikte varyansın %7'sini anlamlı bir şekilde açıkladığı görülmüştür ($F(3,520)=13.48, p<.001$). Grandiyözite ve kırılğanlığın katkıları ayrı ayrı incelen-

diğinde, grandiyöz narsisizm ($\beta=.15, p\le.001$) olumlu akran ilişkilerini anlamlı şekilde yordar iken kırılğan narsisizmin ($\beta=-.05, p>.05$) olumlu akran ilişkilerini anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Diğer bir deyişle grandiyöz narsisistik özellikler arttıķça ergenin kendisini olumlu akran ilişkilerine sahip olarak algılayışı artmaktadır. Kırılğan narsisistik özellikler ise ergenin akran ilişkilerini olumlu olarak algılamasını yordamamaktadır.

TARTIşMA

Bu çalışmanın çıkış noktası özellikle son yıllarda narsisizm literatüründe grandiyöz ve kırılğan olmak üzere iki farklı yapıdan sıkça söz edilmesidir. Literatürde bu iki yapının etiyo-loji, psikopatoloji, kişiler arası ilişkiler açasından farklılıklar taşıdığı yönünde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Besser ve Priel 2010, Miller ve ark. 2011, Wink 1991).

Anneden algılanan kabul/ilgi, sıkı denetim/kontrol ve babadan algılanan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrolün ergenlerin grandiyöz narsisistik özellikleri ile ilişkisini araştırmak üzere yapılan analizler, anne kabul/ilgisi ve baba kabul/ilgisinin grandiyöz narsisizmi pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Kohut ve Kernberg gibi dinamik yönelimli kuramcılar, soğuk ve reddedici ya da ilgisiz ebeveyn tutumlarının çocuğun narsisistik eğilimleri ile ilişkili olduğunu bildirmelerine (Emmons 1987) karşın Millon (1981), narsisizmin anne-babanın çocuğa değer vermesi değil, çocuğa aşırı toleranslı davranarak şımartması ile ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Millon'a göre, ebeveynleri tarafından çok fazla ilgilenilerek mükemmel olduğuna inandırılan ve kendisi ile ilgili geręekçi olmayacak derecede aşırı değerlendirmeleri olan çocuk, kendisini çok özel bir kişi olarak hisseder. Bunun bir sonucu olarak da "benlik yanılısamasına" uğrayarak kendine dair geręekçi değerlendirmesini yitirir. Çalışmanın bu bulgusu Millon'un görüşü ile paralellik taşımaktadır.

Kırılgan narsisizm ile ilgili bulgularda ise anne ve babanın sıkı denetim/kontrolünün ve babanın kabul/ilgi düzeyindeki düşüklüğün kırılgan narsisizmin yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Kırılgan narsisizmin ebeveynin aşırı denetim ve kontrolcü tutumunun yanı sıra sevgi, kabul ve ilgi eksikliği ile ilişkili olması, narsisizmin etiolojisine dair genel bir açıklama getiren Kohut ve Kernberg'in görüşü ile örtüşmektedir.

Literatürde, grandiyöz ve kırılgan narsisizm ayrımına gidilmesi ile birlikte hangi ebeveyn yaklaşımlarının hangi narsisizm türü ile ilişkili olduğu sorusu ortaya çıkmıştır. Otway ve Vignoles, 2006'da gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bu çalışmanın bulgusu ile örtüşecek şekilde, aşırı övgü hatıralarının grandiyöz narsisizm ile ilişkili iken, soğuk ve ilgisiz ebeveynlik hatıralarının kırılgan narsisizm ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Şimdiki çalışmada farklı olarak ebeveynin (bu çalışmanın bulgularından sadece baba için) sevgi, kabul ve ilgi eksikliğinin yanı sıra aşırı kontrolcü ve denetimci bir tutumun da (hem anne hem baba için) çocuğun kırılgan narsisistik özelliklerini yordadığı bulunmuştur. Sözü edilen aşırı baskıcı ve denetleyici tutumun ergen tarafından bir anlamda "yok sayılma" olarak algılanabileceği ve reddedici tutumla ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir.

Ergenlerdeki grandiyöz narsisizm ve kırılgan narsisizmin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını öğrenmek amacı ile yapılan analiz sonuçları, erkeklerin grandiyöz narsisizm puanlarının kızlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu, kırılgan narsisistik özellikler açısından ise kızların erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldıklarını göstermiştir. Mechanic ve Barry'nin (2015) yakın tarihli bir çalışmasında da sadece kırılgan narsisizm açısından cinsiyete bağlı bir fark bildirilmiştir. Sözü geçen bu çalışmada kızların kırılgan narsisizm puanlarının erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgunun toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyete dayalı olarak çocuk yetiştirme yaklaşımlarının farklılaşması, cinsiyete atfedilen

beklentilerle açıklanabileceği düşünülmektedir. Bu araştırma kapsamında öne sürülen hipotezlerden biri de grandiyöz narsisizm ve kırılgan narsisizmin ebeveynlik stillerine göre farklılaşacağıdır. İzin verici/şımartan ebeveyn stiline ergenin grandiyöz narsisistik özellikleri ile ilişkili olacağı, ancak kırılgan narsisistik özellikleri ile ilişkili olmayacağı beklenmiştir. Araştırma bulguları bu hipotezi destekleyecek şekildedir. Bu çalışmada annenin ebeveynlik stili söz konusu iken, ebeveynini izin verici/şımartan algılayan ergenlerin, izin verici/ihmkar ve otoriter algılayanlardan anlamlı şekilde daha grandiyöz narsisistik özellikler gösterdiği bulunmuştur. Annesini açıklayıcı/otoriter olarak algılayan ergenlerin de izin verici/ihmkar ve otoriter algılayanlara göre anlamlı şekilde daha grandiyöz narsisistik özellikler sergilediği görülmüştür. Babanın ebeveynlik tarzına bakıldığında ise, izin verici/şımartan tarzın izin verici/ihmkar ve otoriter tarza göre daha grandiyöz narsisistik özelliklere sahip çocukları olduğu, açıklayıcı/otoriter tarza sahip babaların ise çocuklarının izin verici/ihmkar algılanan babalara göre daha grandiyöz narsisistik özellikler sergiledikleri bulunmuştur. İzin verici/şımartan ebeveynlik stiline sahip ebeveynler çocuklarına yoğun ve sınırsız sevgi ve ilgi gösterirken, sınır ya da kurallar koyma konusunda yetersiz kaldıkları bilinmektedir. Dolayısıyla bu bulgu, ebeveynin gösterdiği bu sınırsız ilgi ve sevginin, çocukların kendini "özel" ya da mükemmel insanlar olarak değerlendirmesine, büyülenmeci olan ve başkalarını küçümseyen, daha bencil tutumların ve gerçekçi olmayan benlik görüşünün oluşumuna zemin hazırladığı şeklinde yorumlanabilir. Watson, Little ve Biderman (1992) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da benzer şekilde izin verici ebeveynlik tarzının olgun olmayan grandiyöziteyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada, kırılgan narsisizmin de ebeveynlik stillerine göre farklılaşacağı öne sürülmüştür. Annenin ebeveynlik stili üzerine yapılan analizde, otoriter anneleri olan çocukların, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmkar annelerin ço-

cuklarına kıyasla daha kırılğan narsisistik özelliklere sahip oldukları bulunmuştur. Babanın ebeveynlik stili değerlendirildiğinde, babasını otoriter algılayan ergenlerin, izin verici/şımartan ya da açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha çok kırılğan narsisistik özellikler taşıdığı görülmüştür. Otway ve Vignoles'a (2006) göre ampirik kanıtlar sınırlı olmasına karşın araştırmalar, yalnızca kırılğan narsisizmin çocuğun ihmali, istismarı ve psikolojik müdahalecilik, sıcaklık ve samimiyet yoksunluğu gibi sorunlu ebeveynlik tarzları ile bağlantılı olabileceğini göstermektedir.

Miller ve arkadaşları (2011) kırılğan narsisizmin özünde olumsuz benlik algısından ve yetersizlik, eksiklik hislerinden kaynaklandığı ve kişinin bu hislere karşı savunma olarak narsisistik düşüncelere başvurduğunu söylemektedir. Benzer şekilde Dickinson ve Pincus (2003) kırılğan narsisistlerin özgüvenlerinin sağlıklı temelleri olduğunu bildirmektedir. Rohmann ve arkadaşları (2012), kırılğan narsisizmin düşük benlik saygısı ve bağımlı benlik algısı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Literatürde, otoriter tarzda çocuk yetiştirmenin olumsuz benlik algısı ya da düşük benlik saygısı ile bağlantılı olduğu bulgularının yer aldığı bilinmektedir (Akbaba 1988, Lamborn ve ark. 1991, Özer 2011). Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, şimdiki çalışmada otoriter ebeveynlik tarzının kırılğan narsisizm ile bağlantılı bulunması anlaşılır görünmektedir.

Bu çalışmanın bir diğer amacı iki narsisizm türünün psikolojik uyumu yordayıp yordamadığını ve psikolojik uyumu yordamada bir ayırım olup olmadığını ortaya koymaktır. Psikolojik uyum bağlamında içe yönelim sorunları ile ilgili yapılan analizler, kırılğan narsisizmin içe yönelim sorunlarını pozitif yönde yordadığını, grandiyöz narsisizmin ise içe yönelim sorunlarını negatif yönde yordadığını göstermiştir. Alandaki çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir. 2011'de Miller ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kırılğan narsisizm, olumlu duygulanımla negatif yönde anlamlı şekilde

ilişkili iken, olumsuz duygulanımla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Miller ve arkadaşlarına göre (2011) alanda yapılan çalışmaların geneli, grandiyöz narsisizmi dışadönüklükle pozitif ilişkili bulmaktadır. Dışadönük kişilerin içe yönelim problemlerini daha az yaşaması olasıdır. Bu sebeple grandiyöz narsisistik eğilim gösteren ergenlerin içe yönelim problemlerinin daha az olacağı bulgusu beklenmiş ve desteklenmiştir. Bunun yanı sıra çalışmada dışa yönelim sorunları ile grandiyöz ve kırılğan narsisizm arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Bu çalışmada ele alınan bir diğer uyum değişkeni ise prososyal davranışlardır. Bulgular grandiyöz narsisizmin prososyal davranışı yordadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, akranları grandiyöz narsisistik özellikler sergileyen ergenleri daha prososyal algılamaktadır. Pauletti ve arkadaşları (2012) yapmış oldukları bir çalışmada narsisizmin yüksek, benlik saygısının düşük olduğu durumda prososyal davranış azalırken, narsisizm ile birlikte benlik saygısının da yüksek olduğu koşulda prososyal davranışın arttığını bulmuşlardır. Çalışmanın amaçlarından biri de narsisizmin iki türünün kişiler arası ilişkilerde nasıl bir yol izlediği hakkında fikir edinmektir. Bu amaçla her iki narsisizm türü olumlu akran ilişkilerini yordama açısından değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, yalnızca grandiyöz narsisizmin olumlu akran ilişkilerini pozitif yönde anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Kişilerin kendi bildirimleri ve akranlardan alınan değerlendirmeler incelendiğinde prososyal davranışlar ve olumlu akran ilişkileri değişkenlerinin yalnızca grandiyöz narsisizm tarafından yordandığı bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında, narsisistlerin kişiler arası ilişkilerine dair bulgularda farklılaşma olduğu görülmektedir. Kimi araştırmacılar, grandiyöz ve kırılğan ayrımı yapmaksızın narsisistlerin kişiler arası ilişkilerdeki olumsuzluklarını vurgulamakta iken, kimi araştırmacılar ise grandiyöz narsisizmin bazı açılardan kişiler arası ilişkilerde avantaj sağladığından söz etmektedir. Campbell

ve arkadaşları (2000) narsisistlerin ilişkilerinin, hakkı olduğu duygusu, partneri sömürme, partnerin ihtiyaçlarına karşı ilgisizlik ve içten sevginin eksikliği ile karakterize olduğunu belirtmektedir. Onlara göre, bu nedenler narsisistlerin kurdukları kişiler arası ilişkilerde bağları zayıf ve sağlıklı yapmaktadır. Twenge ve Campbell (2003) ise narsisistlerin şişirilmiş benlik görüşlerini korumak için kişiler arası ilişkilerde yakınlık kurmamayı tercih ettiklerini öne sürmektedir. Öte yandan, Buffardi ve Campbell (2008) narsisistlerin, kişiler arası yakınlık, sıcaklık gibi uzun vadeli ve olumlu ilişkisel sonuçlara odaklanmadıklarını, ancak ilişkilerin başlatılmasında ve kısa vadede ilişkilerini kullanarak popüler, başarılı, yüksek statülü görünmek konusunda yetenekli olduklarını söylemektedir. Buna paralel olarak literatürde grandiyöz narsisist kişilerin sosyal açıdan çekici olduklarına dair bulgular olduğu da görülmektedir (Akhtar 1989, Ra ve ark. 2013). Bu çalışmada örneklemin 14-16 yaş arasındaki ergenlerden oluştuğu dikkate alındığında, popülerite, sosyal çekicilik, özenme, hayran olma gibi öğelerin ergenlerin arkadaş seçiminde önemli rol oynayabileceği ve yetişkinlerin kişiler arası ilişkilerinde önemli ve anlamlı bulunan diğer bazı özelliklerin ergenler için daha az önemli olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ VE SINIRLILIKLAR

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulgularının literatürdeki bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir. Çalışmanın bulguları, ebeveynlerin kabul ve ilgi düzeyindeki artış ile çocukların grandiyöz narsisistik eğilimlerindeki artışın ilişkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, ebeveynlerin aşırı denetimci tutumlarının ve babadan algılanan düşük düzeydeki kabul ve ilginin, çocukların kırılgan narsisistik özelliklerindeki artış ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu çalışma ayrıca kırılgan narsisizmin içe yönelim problemlerini pozitif yönde grandiyöz narsisizmin ise negatif yönde yordadığını gös-

termiştir. Çalışmanın bir diğer bulgusu grandiyöz narsisizmin prososyal davranışı ve olumlu akran ilişkilerini pozitif yönde yordamasıdır.

Bilindiği gibi çocuk ve ergen psikopatolojisinde çok kaynaktan değerlendirme almak çoğu zaman bir gereklilik olarak bildirilmektedir (Wilmshurst 2005). Özellikle de arzu edilmeyen bir davranış ya da kişilik değişkeni üzerine çalışıldığında özbildirim dışında aile, öğretmen ve akranlar gibi diğer bilgi kaynaklarına başvurmak bir zorunluluk halini almaktadır. Bu nedenle çalışmada uyumu değerlendirmek için akran bildirimlerine başvurulmuştur. Objektif biçimde değerlendirmenin güç olduğu içe yönelim sorunları, dışa yönelim sorunları ve prososyal davranış değişkenlerine dair ölçümlerde, ergenlerin kendileri dışında bir kaynaktan değerlendirme almış olmak bu çalışmanın güçlü yönünü oluşturmaktadır. Ancak çocuk ve ergenlerin akranlarını değerlendirirken kendi grandiyöz ya da kırılgan narsisistik özelliklerinin yanlılık nedeni olabileceği de düşünülerek sonraki çalışmalarda anne-baba ya da öğretmen gibi yetişkinlerin değerlendirmelerinden yararlanılması önerilebilir.

Bu çalışmada narsisizmin etiolojisinde anne-babanın çocuk yetiştirme biçiminin rolü araştırılmıştır. Ancak başka etiyojik faktörler ele alınmamıştır. Örneğin anne-babanın kişilik özellikleri hatta narsisistik özelliklerinin çocuğun narsisizmi ile ilişkisi ilk akla gelen faktörlerden biridir (Brummelman ve ark. 2015). Anne-babanın kendilerini algılayışlarındaki abartı, üstünlük gibi bazı özelliklerin çocuğun kendisini algılayışı ile ilişkisi daha sonraki araştırmalar için bir soru olarak kalmaktadır.

Diğer yandan grandiyöz ve kırılgan narsisizm arasındaki ayrımı tanımlamaya çalışan araştırmacıların vurguladığı değişkenlerden biri de benlik saygısı değişkenidir (Lau ve ark. 2011, Pauletti ve ark. 2012). Şimdiki çalışmada ele alınmayan benlik saygısı değişkeninin sonraki araştırmalarda yer alması yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Akbaba S (1988) Anne-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akhtar S (1989) Narcissistic personality disorder: descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatr Clin North Am* 12:505-530.

Ang RP, Raine A (2009) Reliability, validity and invariance of the Narcissistic Personality Questionnaire for Children-Revised (NPQC-R). *J Psychopathol Behav* 31:143-151.

Aydın A, Akgün S (2014) Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, öfke ve narsisizm ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi* 29:44-56.

Besser A, Priel B (2009) Emotional responses to a romantic partner's imaginary rejection: The roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self-evaluation. *J Pers* 77:287-325.

Besser A, Priel B (2010) Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *J Soc Clin Psychol* 24:874-902.

Bozkuş O (2014) Evlilik uyumunun yordayıcıları olarak olumlu yanılısama, reddedilme duyarlılığı ve narsisizm. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Buffardi LE, Campbell WK (2008) Narcissism and social networking web sites. *Pers Soc Psychol Bull* 34:1303-1314.

Buss DM, Chiodo LM (1991) Narcissistic acts in everyday life. *J Pers* 59:179-215.

Brummelman E, Thomaes S, Neemans SA ve ark. (2015) My child is God's gift to humanity: Development and validation of the Parental Overvaluation Scale (POS). *J of Pers and Soc Psychol* 108:665-679.

Campbell WK, Reeder GD, Sedikides C ve ark. (2000) Narcissism and comparative self-enhancement strategies. *J Res Pers* 34:329-347.

Collins D (2006) Narcissism and self-enhancement: self-

presentation, affect and the moderating role of contingencies of self-worth. Yayınlanmamış Doktora Tezi, La Trobe University School of Psychological Science Faculty of Science, Technology, and Engineering.

Dickinson KA, Pincus AL (2003) Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *J Personal Disord* 17:188-207.

Emmons RA (1987) Narcissism: theory and measurement. *J Pers Soc Psychol* 52:11-17.

Hendin HM, Cheek JM (1997) Assessing hypersensitive narcissism: an examination of Murray's Narcissism Scale. *J Res Pers* 31:588-599.

Kaner S (2000) Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 33:77-89.

Kernberg O (1975) Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm (Çev. Akatay M) Metis Yayınevi, İstanbul, 2012.

Kohut H (1977) Kendiliğin Yeniden Yapılanması (Çev. Cebeci O) Metis Yayınevi, İstanbul, 2013.

Lamborn SD, Mounts NS, Steinberg L ve ark. (1991) Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Dev* 62:1049-1065.

Lau KL, Marsee MA, Kunimatsu MM ve ark. (2011) Examining associations between narcissism, behavior problems, and anxiety in non-referred adolescents. *Child and Youth Care* 40:163-176.

Luchner AF, Mirsalimi H, Moser CJ ve ark. (2008) Maintaining boundaries in psychotherapy: covert narcissistic personality characteristics and psychotherapists. *Psychother Theory Res Pract Training* 45:1-14.

Lukowitsky MR, Pincus AL (2013) Interpersonal perception of pathological narcissism: a Social Relations Analysis. *J Pers Assess* 95:261-273.

Mechanic KL, Barry CT (2015) Adolescent grandiose and vulnerable narcissism: associations with perceived parenting practices. *J Child Fam Stud* 24:1510-1518.

- Miller DJ, Hoffman BJ, Gaughan ET ve ark. (2011) *Grandiose and vulnerable narcissism: a nomological network analysis*. *J Pers* 79:1013-1042.
- Miller JD, Widiger TA, Campbell WK (2014) *Vulnerable narcissism: commentary for the special series "Narcissistic personality disorder-new perspectives on diagnosis and treatment"*. *Pers Disord Theory Res Treat* 5:450-451.
- Millon T (1981) *Disorders of Personality DSM-III Axis II*. John Wiley and Sons, Canada 157-180.
- Otway LJ, Vignoles VL (2006) *Narcissism and childhood recollections: a quantitative test of psychoanalytic predictions*. *Pers Soc Psychol Bull* 32:104-116.
- Özer M (2011) *Suçluluk-utanç, bağlanma, algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Pauletti RE, Menon M, Menon M ve ark. (2012) *Narcissism and adjustment in preadolescence*. *Child Dev* 83:831-837.
- Pincus AL, Ansell EB, Pimentel CA ve ark. (2009) *The initial development and derivation of the Pathological Narcissism Inventory*. *Psychol Assess* 21:365-379.
- Pincus AL, Lukowitsky MR (2010) *Pathological narcissism and narcissistic personality disorder*. *Annu Rev Clin Psychol* 6:421-446.
- Ra YS, Cha SY, Hyun MH ve ark. (2013) *The mediating effects of attribution styles on the relationship between overt-covert narcissism and forgiveness*. *Soc Behav Pers: Int J* 41:881-892.
- Ronningstam E (2009) *Narcissistic personality disorder: facing DSM-V*. *Psychiat Ann* 39:111-121.
- Rohmann E, Neumann E, Herner MJ ve ark. (2012) *Grandiose and vulnerable narcissism: self-construal, attachment, and love in romantic relationships*. *Eur Psychol* 17:279-290.
- Sümer N, Güngör D (1999) *Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi*. *Türk Psikoloji Dergisi* 14:35-58.
- Thomaes S, Stegge H, Bushman BJ ve ark. (2008) *Development and validation of the childhood narcissism scale*. *J Pers Assess* 90:382-391.
- Twenge JM, Campbell WK (2003) *"Isn't it fun to get the respect that we're going to deserve?" narcissism, social rejection, and aggression*. *Pers Soc Psychol Bull* 29:261-272.
- Watson PJ, Little T, Biderman MD (1992) *Narcissism and parenting styles*. *Psychoanalytic Psychology* 9:231-244.
- Wilmshurst L (2005) *Essentials of child psychopathology*. John Wiley ve Sons Inc, New Jersey.
- Wink P (1991) *Two faces of narcissism*. *J Pers Soc Psychol* 61:590-597.